

Nettverk for Mat og Miljø
c/o Miljøheimevernet
Pb. 2113 Grünerløkka
0505 OSLO

Miljøverndepartementet
Pb. 8013 Dep
0030 OSLO

Oslo 17.12.2001

**HØRINGSUTTALELSE FRA NETTVERK FOR MAT OG MILJØ
DIREKTIV 2001/18/EF OM UTSETTING AV GENMODIFISERTE ORGANISMER**

Vi oversender herved høringsuttalelse fra Nettverk for Mat og Miljø om direktiv 2001/18/EF om utsetting av genmodifiserte organismer i EU.

Nettverk for Mat og Miljø består av følgende organisasjoner i Nettverk for Mat og Miljø står bak denne felles høringsuttalelsen:

Norske Kvinners Sanitetsforening
Norges Kokkemesteres Landsforening
Forbrukerrådet
Miljøheimevernet
Norges Naturvernforbund
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Natur og Ungdom
GATT/WTO-kampanjen
Norges Bondelag
Norges Astma- og Allergiforbund
Oikos Økologisk Landslag
Norsk Senter for Økologisk Landbruk
Norges Bondekvinnelag
Dyrebeskyttelsen i Norge
Framtiden i Våre Hender
Norges Kvinne- og Familieforbund

~~, Norges Bondekvinnelag, Norges Kokkemesteres Landsforening, Norges Kvinne- og Familieforbund, Forbrukerrådet, Miljøheimevernet, Norske 4H, Norges Naturvernforbund, Framtiden i våre hender, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Natur og Ungdom, GATT/WTO-kampanjen, Norges Bondelag, Dovrefjell aksjonen, Norges Astma og Allergiforbund, Dyrebeskyttelsen i Norge, Oikos Økologisk Landslag~~

Mvh.

Tine Larsen
Koordinator
Nettverk for Mat og Miljø

HØRINGSUTTALELSE FRA NETTVERK FOR MAT OG MILJØ

DIREKTIV 2001/18/EF OM UTSETTING AV GENMODIFISERTE ORGANISMER

Nettverk for Mat og Miljø stiller seg i utgangspunktet positiv til utbedring av EU sitt GMO-regelverk på området som dette direktivet innebærer. Vi forutsetter imidlertid intensjonene og tilpasninger til norsk regelverk som ligger inne i EU sitt utsettelsesdirektiv for GMO, at den norske genteknologiloven fortsatt ligger til grunn for godkjenning av GMO i Norge. Dersom direktivet setter til side hensyn til samfunnsnytte og bærekraftig utvikling, slik genteknologiloven legger til grunn for godkjenning, forutsetter Nettverk for Mat og Miljø at det er direktivet som settes til side.

Vi har imidlertid flere kommentarer på følgende områder i forhold til direktivet følgende områder:

- Opprettholdelse av norsk praksis på områder hvor direktivet i svakere grad enn den norske genteknologiloven ivaretar hensynet til miljø og helse. Spesielt viktig er opprettholdelse av det norske forbudet mot antibiotikaresistensgener.
- Større grad av åpenhet og muligheter for deltagelse fra offentligheten i godkjennelsesprosessen for GMO-produkter.
- Et bedre overvåkningssystem vil kreve mer konkretisering, av hva det vil innebære og er tenkt gjennomført
- Miljø- og forbrukerinteressene må være tilstrekkelig representert i vitenskapskomiteene, og det må klargjøres i større grad hvilken rolle komiteen skal ha og hvem som skal sitte her.
- Juridisk ansvar ved spredning av GMO-planter må avklares.
- Mulighetene for moratorium.

1. OPPRETTHOLDELSE AV NORSK PRAKSIS

Direktivet går i retning av norsk politikk på området. Føre-var-prinsippet er omtalt i direktivet som overordnet, og direktivet legger opp til større åpenhet, bedre risikovurderinger og etiske vurderinger, merkekrav og overvåking. Nettverk for Mat og Miljø mener det er positivt at EU på en rekke områder som har stor betydning for miljø og forbrukere nå tar skritt i det vi mener er en riktig retning.

I og med at norske regelverk har mye av dette innarbeidet allerede, er det Nettverk for Mat og Miljø forutsetter imidlertid viktig for oss at direktivet ikke svekker et godt norsk lovregelverk. For eksempel er det viktig at Spesielt vil vi trekke frem nødvendigheten av å opprettholde det norske forbudet mot antibiotikaresistensgener. Den gradvise utfasingen det legges opp til i direktivet må ikke bety at norske forbrukere i en overgangsperiode hvor EU utfaser bruken av slike GMOer, ikke vil være like godt beskyttet mot antibiotikaresistensgener som de vil være ved en gjennomføring av det norske forbudet.. Vi ber derfor norske myndigheter om å finne løsninger for hvordan norsk lovverk kan gjennomføres, og dermed hindre at GMO med antibiotikaresistensgener kan bli tilgjengelige bli brukt i Norge i en mellomfase frem til det er utfaset i EU i 2008.

Nettverk for Mat og Miljø vil at norske myndigheter fortsatt legger press på EU for å innføre et forbud mot antibiotikaresistensgener så raskt som overhodet mulig, fremfor ikke en gradvis utfasing.

Norge kan ved innlemmelse av gjennom direktivet miste muligheten til å forby GMO-produkter som er godkjent av EU, men som strider mot genteknologiloven. Dette er en mulighet vi har hatt i EØS-avtalen så langt, og denne muligheten må opprettholdes. Gjennom dagens regelverk kan norsk lovgivning legge vekt på tilstrekkelig samfunnsnytte og bærekraftig utvikling i vår vurderinger av GMO. EU-direktivet har ikke dette med som gyldige vurderinger i direktivet, men har imidlertid åpnet for muligheten for at nasjonalstatene kan legge etiske vurderinger til grunn for å reservere seg. I tillegg er før-prinsippet trukket frem som overordnet prinsipp for vurderingene.

Det er imidlertid vanskelig å si hvor mye handlingsrom nasjonalstatene vil få i de enkelte saker. Kravet om total harmonisering for regelverk underlagt gjennomføring av det indre markedet gjør det umulig for enkeltland å forby produkter som er godkjent i andre EU-land. Det slås i direktivet også fast at medlemsstatene ikke kan forby, begrense eller forhindre GMO som oppfyller direktivets miljø- og helsekrav, med mindre det kan forelegges nye opplysninger. Samtidig åpner direktivet for at etiske prinsipper som er anerkjent i en medlemsstat skal respekteres, og at medlemsstatene kan ta hensyn til dette ved utsetting og markedsføring av en GMO.

Etiske vurderinger vil være ulike fra land til land. Direktivet gir ikke tilstrekkelig rom for selvstendige etiske vurderinger i praksis. Nettverk for Mat og Miljø mener det også må vektlegges i vurderingene at produktet har en samfunnsnyttig verdi og ikke er i strid med en bærekraftig utvikling. Genteknologilovens krav om at dette skal ligge til grunn må fortsatt opprettholdes i norsk praksis, og vi vil også be norske myndigheter om at Norge påvirker EU til å innlemme dette i medlemsstatenes vurderinger.

Opprettholdelse av norsk praksis forutsetter at de hensyn som ligger til grunn for den norske genteknologiloven er overordnet direktivet. Kravet om total harmonisering i alle EU og EØS-land må underordnes hensyn til etiske vurderinger på nasjonalt nivå. Dersom dette ikke kan oppfylles, forutsetter Nettverk for Mat og Miljø at norske myndigheter ikke svekker det norske regelverket, men setter direktivet til side.

ÅPENHET OG TIDSFRISTER

Direktivet stiller krav til stor grad av åpenhet under behandling og allmennhetens deltagelse i behandling av søknader om godkjenning av GMO. Dette er et viktig fremskritt i EU sitt regelverk, men Nettverk for Mat og Miljø stiller seg positive til at direktivet fører til at EUs lovgivning nærmer seg norsk regelverk på dette området. Det fortsatt er et stykke å gå for å åpne prosessene.

Nettverk for Mat og Miljø frykter imidlertid at de korte og strenge tidsrammene for godkjenning av en søknad vil undergrave denne åpenheten og offentlig debatt. De svært korte tidsfristene vil være et hinder for organisasjoners muligheter til å sette seg inn i saken, gjøre vurderinger og uttale seg. For utsetting av GMO kan det også gjennomføres en forenklet prosedyre som går enda raskere dersom det foreligger tilstrekkelig erfaring med en GMO fra før. Nettverk for Mat og Miljø mener det er svært kritikkverdig at det ikke er nærmere spesifisert hva tilstrekkelig erfaring med en GMO vil tilsi.

Direktivet gir den aktuelle nasjonale myndighet som tillater en GMO 90 dager på å imøtegå eller avslå søknaden. Dersom det gjennomføres en offentlig høring blant organisasjoner/grupper, må ikke behandlingstiden utvides med mer enn 30 dager.

Skal en offentlig høring fungere mest mulig demokratisk og bidra til offentlig debatt og bedre påvirkningsmuligheter for de som skal bli hørt, må tidsfristene utvides. Dette er nødvendig for at allmennheten skal ha mulighet til å få vite hva fagfolkene mener er viktige aspekter før høringsfristene utløper. Det er viktigere å sette av tid til en skikkelig behandling hvor ulike grupper og interesser er involvert i prosessen, enn at søkeren får svar allerede i løpet av 3-4 måneder.

OVERVÅKING AV GMO

For å kontrollere GMO-produkters innvirkning på miljø og helse, krever direktivet at søkerne legger frem en plan for overvåkning av produktets virkninger. Dette er viktig for å fange opp negative langtidskonsekvenser. Nettverk for Mat og Miljø er glad for at dette denne intensjonen er innarbeidet i direktivet.

Det er ingen tvil om at en tilstrekkelig overvåkning vil være svært omfattende, og vil kreve store ressurser, både for søker og forvaltning. Det er ikke tilstrekkelig spesifisert hvor omfattende en ser for seg overvåkningssystemet, heller ikke hvordan dette skal gjennomføres og fungere i praksis. Fordeling av kostnader i form av arbeid og økonomiske ressurser mellom myndigheter og søker er heller ikke klargjort.

Nettverk for Mat og Miljø mener det trengs en klarere spesifisert plan for hvordan et overvåkningssystem skal finansieres og fungere i praksis for at dette skal ha en troverdighet som gjør at vi kan stole på at direktivet ivaretar miljø og folks helse i tilstrekkelig grad.

REPRESENTASJON I VITENSKAPSKOMITEEN OG KOMITEENS ROLLE

Vitenskapskomiteene tillegges en viktig rolle i vurderingen av risikoer knyttet til GMO. Det er derfor svært viktig at komiteenes sammensetning og rolle er avklart.

Det er viktig at ulike fag er bredt både miljø-, helse- og forbrukerinteressene er godt representert med fagfolk i de vitenskapelige komiteene med fagfolk. Når det er et uttalt mål at direktivet skal bidra til større åpenhet, må dette innebære at også miljø- og forbrukersiden får være representert i de vitenskapelige og etiske komiteene. Aktiv involvering av flere interesser i alle faser vil skape større åpenhet og tillit til myndighetene.

JURIDISK ANSVAR VED SPREDNING AV GMO

Direktivet gir ingen svar på hvem som har det juridiske ansvaret når utsatt GMO spres til andre områder. I USA/Canada(?) har Monsanto ført en rettsak mot bonden Percy Schmeiser for å ha brukt GMO-rapsen "Canola" på sine åkre uten å ha betalt patentlisens. Monsanto vant frem i retten, og bonden måtte betale erstatning. Dette på tross av at retten ikke kunne bevise at bonden hadde kjøpt Monsanto's såkorn uten lisens, og at det sannsynligvis var spredt med vinden fra åkre i området.

Også i Europa har det vært funnet såkalte GMO-frie rapsfrø som har vist seg å være "GMO-forurenset."

det allerede vært en rettsak hvor det var bonden som ble pålagt det juridiske ansvaret for å ha hatt genmodifiserte Monsanto-planter i sin åker, selv om det ble slått fast at genmodifiserte frø var blitt spredt til hans åker med hjelp av vinden.

Nettverk for Mat og Miljø mener det juridiske ansvaret for denne form for spredning av GMO må pålegges produsenten av GMO-produktet, og at dette juridiske ansvarsforholdet klargjøres. Det er viktig at dette ansvarsforholdet nedfelles i

MORATORIUM FOR GODKJENNING AV GMO

EU-kommisjonen har som mål at dette direktivet skal få en slutt på de siste års moratoriumpraksis i EU for godkjenning av GMO-produkter. Moratoriet har oppstått som en konsekvens av at flere EU-land har nektet å godkjenne GMO-produkter. Dette har blokkert godkjenning av nye GMO i hele EU, og USA utøver et sterkt press som bidrar til at EU-kommisjonen nå vil bli kvitt moratoriet ved innføre dette direktivet.

Nå har også formannskapslandet Belgia gått ut med kritikk av det nye regelverket på grunn av bekymring for miljøet og forbrukerne. Belgia og de seks landene som har blokkert godkjenning siden 1998, mener at et helhetlig regelverk må være på plass før moratoriet kan oppheves. Reglene for sporbarhet og merking må være iverksatt før de er villige til å gi slipp på moratoriepraksisen.

Nettverk for Mat og Miljø mener at selv om direktivet innebærer innstramminger i lovverket, vil det være behov for et moratorium frem til det foreligger et godt og sammenhengende lovverk på hele GMO-området. Det gjør det ikke med dette direktivet alene.

Nettverk for Mat og Miljø er opptatt av at direktivet ikke må hindre Norge i å kunne innføre et moratorium for genmat.